

Prof. Fr. Pengov:

Obrtniki v naravi.

Vodo bi nosil v naš Jadran in sove v staro-grške Atene, kdor bi hotel dokazovati, kako važen je obrtni stan zlasti v sedanjem boleznem času po svetovni vojni. Bridko je pomanjkanje stanovanj, bajna je draginja obleke in obutve, poslabšana je kakovost večine blaga ob grozno povišanih cenah; vse to je glasen opomin, da dajmo obrtnemu stanu čast, ki mu gre po njegovem pomenu za družbo, in da skrbimo za dober naraščaj obrtnikov, zlasti s pomočjo izvrstnega obrtnega šolstva.

Pa ne samo med razumnimi ljudmi imamo obrtnike. Tudi v brezumni naravi, med živalstvom, imamo bitja, ki izvršujejo dela in umotvore tako dovršeno, da jih lahko primerjamo z obrtnimi izdelki ljudi.

Če si voljan, mladi prijatelj, pa me pospremi za kak trenotek? Pokažem ti v božji naravi tako številnih obrtnikov-mojstrov, ki so — ne da bi pretrpeli kako učno in pomočniško dobo, pali že izučeni na svet, da se boš le čudil.

Vsak otrok pozna čebelo, ki stavi svoje prekrasno satno mesto iz bleščeče-belega voska, da v njem kopiči zaklade medenih slaščic.

Kak čudovit stavbni mojster je ta mala kožokrilka!

Pred njo naj se poskrijejo vsi zidarski mojstri in arhitekti po deželi in mestih z vsemi učenimi inženirji vred! Kdo izmed njih bi znal napraviti iz istih snovi tako različne umotvore, kakor jih zna le čebela, ki nareja iz materiala, nabranega na enih in istih cvetkah, pekoči strup, nebeško medeno mano ter krasna betonska skladišča iz deviškega satja! Sloviti učenjaki so si dolgo ubijali glave ob vprašanju, kako naj bi bili napravljeni lončki, da bi zajeli pri najmanjši uporabi voska največ medu. Slavni računar König je izračunal, da morajo biti taki piskrčki šestrostenski in da morajo imeti dno natančno izdelano na način, kot je v navadi pri čebelah že izza Adamovih časov, namreč s kotom 109 stopinj in 28 minut med talnimi ploskvami. Kdo je pač naučil čebelo take umetnosti? Naravoslovec Darwin pravi: »Omejen mora biti človek, ki premišljuje imenitno sestavo satovja, tako čudovito umerjenega za svoj namen, in ni prepoln navdušenja pri tem premišljevanju.« — A za koga se boš navduševal? Za čebelo, ki je le živ, čudovit stroj s svojim nagonom? Ne, njemu, Stvarniku, velja naše občudovanje in zahvala! Ali se ne bo tvoje občudovanje dvignilo više, više nad vse stvari ni svetove, pred prestol Vsevednega, ki mu pojo kerubi: »Nebo in zemlja je polna tvoje slave!«

Kaj pa — ali si že kdaj opazoval gozdnega mravljinca, ko popravlja svojo stavbo, ki mu jo je razrušil nabiralec mravljinčjih jajec ali poreden otrok ali pohlepna žolna? — S koliko gorečnostjo prihajajo

in odhajajo pridne delavke, znašajo borove igle, kamenčke, drobce prsti in smole, kosce listja, slamice in podobno drobnjav in jih vrhovatijo drugo na drugo! Na prvi pogled je videti cela stavba — »mravljišče« — brez načrta, a natančnejša preiskava ti pokaže, da je znotraj veliko število večjih in manjših sobic in dvoran, da je palača razdeljena v mnogo nadstropij, deloma pod, deloma nad zemljo, in da je vse v zvezi z dolgimi hodniki in stopnicami. Iz mesta ven pa vodijo na vse strani ceste in ulice, tako lične in gladke, kot bi bile asfaltirane. Tudi ne zidajo mravlje vedno le po enem kopitu (po eni šabloni) kot čebele, ampak se ravnaajo po razmerah. Na drugem kraju in pri drugačnem stavbnem materialu je tudi njihova stavba drugačna. Zato pravi slavni raziskovalec mravljincev, jezuitski pater Erih Wasmann o teh stavbenikih: »Težko je najti snov, da bi mravlje iz nje ne gradile svojih mest. Najrazličnejše oblike imajo mravljišča, povsodi jih najdeš; zdaj so majčkena kot naprstec, zdaj zopet tako velika, da se ti morajo zdeti piramide starih Egipčanov kot krtine v primeri z njimi — ako namreč primerjaš majčkeno postavo zidarjev z velikostjo njihove stavbe.« — —

Lepega julijevega dne lanskega leta sem šel zgodaj zjutraj na Šmarno goro. Bil sem že blizu vrha, ko se je jelo svetlikati na severovzhodu. Nad glavo mi je še utripala s srebrnimi svojimi trepalnicami ljubezniva jutranjica v družbi več drugih zvezdnatih sestic — nedolžni pastirčki na nebeški poljani betlehemski . . .

Daleč naokoli in pod menoj je bilo vse tiho. Tiho kot večnost. Čutiti je bil komaj lahni dih jutranje sapice, ki je prihajala tam od kamniških planin, pozdravljat blaženo Devico na gori — dih snivajočega nedolžnega deteca.

Tedaj je zablislilo nebo v sramežljivi rdečici — bil je jutranji pozdrav od Onega, ki je rekcl nekda: »Bodi svetloba!« — Dočim je bila pod mojim vnožjem še vedno noč, in sta se zdeli šentviška in vodiška fara kot potopljeni v črno morje, so se pa dvigale glave kamniških in gorenjskih očakov vedno določneje in ostreje v daljavi.

Kmalu se je jelo prikazovati solnce na določeni točki. Celo morje žareče svetlobe je pošiljalo pred seboj kot glasnika, nato pa stopilo samo kot na ognjen voz, raztrgalo pajčolan, ki je doslej še zakrival obličje jasnemu dnevu, pa se je prikazala čarobna slika: mesta, vasi, cerkvice, gradovi, gozdi, reke . . . Vse pa obdaja prelesten okvir v neznanu daljavi, kjer se utapljata zemlja in modro nebo.

Ne vem, koliko časa sem bil zavarovan v ta rajski prizor. Nena doma pa me je vzdramil iz premišljevanja bučeč glas kot iz orgel v cerkvi. Bil je — čmrlj v črni suknjici z rumenimi pasovi. On mi je prvi voščil prijazno »Dobro jutro!«

Bilo je sicer teh melanholičnih, toda takó pridnih živalic več v bližini — sešle so se že k novemu delu. Stavile so si planinsko kočo. Prvi čmrlj je grizel nežne mahove lističe, jih porival pod se in podajal sosedi, da jih spravi naprej od tovariša do tovariša, prav do gnezda.

Drugod so se pehali zopet drugi delavci, zidarji in polirji, da razdelijo material, ga stiskajo in kopičijo kot kupolo nad votlino, do katere vodi dolg, ozek hodnik.

Kaj šmenta vendar imajo ti čmrlji danes pod to mahnato streho? Radoveden jo odkrijem... Oho! Pred menoj je, komaj za dlan na široko, satovje — večje število čmrljevih zibelk.

Ljubi dromljači mi niso zamerili tega motenja posesti. »Boljša kratka sprava od dolge pravde«, je menda njihovo geslo. In motenja so vajeni. Kolikokrat jim tudi ponagaja sitni severnik, dolgouhi zajec ali gozdni jereb ali tudi kak lahkoživ kamen, ki se spusti v dolino in razdere mimo leté strešico planinske kočé — pa nikjer nič žolča pri čmrljih! Ob najboljši volji popravijo zopet škodo, da zavarujejo svojo mladino. — —

»Še s kakim drugim zidarskim mojstrom v naravi bi se rad seznanil,« mi namigavaš. — »Kaj ne, razlika mika?«

Dobro, pojdiva zopet v gozd! Še je tiho, a že se dani. Rosa pada in napaja gozdne cvetice. Utrujen od nočnega lova se vrača netopir v skalno špiljo, uharica je že tihotno poiskala svojo čumnato v votlem hrastu, v zelenem mahu pa ugaša žareča nočna uganka — kresnica.

Tedaj se pa oglasi ženin mlade zore — kos in naznani njen prihod. Še trepeče mila danica kot list trepetlike, iz višave nad sosednjim poljem pa se oglašá veseli trilček škrjančkov.

Z demantnim svojim ščitom stopi kraljevo solnce na svetovno pozorišče ter vzbuja povsod polno življenje. Veselo poskakuje mlada postrvica v šumečem potočku, na solnčnem parobku hrastu se greje vsečno martinček, srnice-devojke se šalijo med zelenim grmovjem in po vzvišenih korih gozdne prestolnice odmevajo iz stotine grl vesele jutranje molitve krilatcev.

Gotovo so dobro spavale prebivalke gozda, da so na jutro tako vedrega srca?

Kako lične kroglice — poglej! — kot rdečelična jabolčka visijo na spodnji strani hrastovega lista tu-le!

In na debelcu one-le divje rože je majhen gradiček, pomarančno rumen, obdan od prenežne mahnate pletenine. Tudi vrba in brogovita (kozja pogačica), ki sanjata ob vodi, se ponašata na svojih listih z zelo ličnimi malimi hišicami.

Tudi tukaj imamo opraviti z arhitekti, ali pravzaprav z zidarskimi mojstricami, ki jim pravimo šiškarice.

(Dalje prihodnjič.)

